

ДЕТЕРМІНАНТИ, ЯКІ ЗУМОВЛЮЮТЬ ЖІНОЧУ ЗЛОЧИННІСТЬ

Стаття присвячена аналізу та кримінологічній характеристиці жіночої злочинності. Досліджено причини та фактори, які впливають на вчинення злочинів жінками. Виокремлено основні блоки причин жіночої злочинності, зокрема: в сімейно-побутовій сфері, соціально-політичній сфері, сфері праці, знецінення соціальних функцій жінки.

Ключові слова: злочинність, жінка, жіноча злочинність, детермінанти злочинів, причини жіночої злочинності.

The article is devoted to the analysis and criminological characteristics of female crime. The causes and factors that influence the commission of crimes by women are investigated. The main blocks of causes of female crime, in particular in the family - home sphere, social - political sphere, the sphere of justice, depreciation of women 's social functions, are singled out.

Key words: crime, woman, female crime, determinants of crime, causes of female criminality.

Статья посвящена анализу и криминологической характеристике женской преступности. Исследованы причины и факторы, влияющие на совершение преступлений женщинами. Выделены основные блоки причин женской преступности, в частности в семейно-бытовой сфере, социально-политической сфере, сфере труда, обесценивания социальных функций женщины.

Ключевые слова: преступность, женщина, женская преступность, детерминанты преступлений, причины женской преступности.

За часів існування суспільства злочинність набирає все більших обертів. Вчиняються нові злочини або вже існуючі, але злочини як вчинялися, так і вчиняються, і вчинення злочинів жінками – не виключення. Злочинність загалом – негативний фактор, який за своєю природою має високий суспільно небезпечний характер. На даний час, жіноча злочинність існує у різних сферах суспільного життя, десь більше, десь менше, але проблема така є.

Однією із складних проблем у кримінології є причини вчинення злочинів. Вчені розглядають причини злочинності з різних боків, але досі

відмінність причин вчинення злочинів чоловіками і жінками залишається мало дослідженою проблемою.

Ми звикли, що жінка – це щось загадкове, тендітне та чарівне, але не все так «світло» як малює наша уява. Жінка, в силу якихось причин, також здатна вчинити злочин. Тому аналіз та дослідження цієї проблеми є актуальним на сьогоднішній день і потребує детальної уваги з боку вчених та спеціалістів.

Аналізуючи офіційну статистику Генеральної прокуратури України за останні три роки (2016 р., 2017 р., 2018 р.) простежується те, що відсоток вчинення злочинів жінками порівняно із загальною кількістю осіб майже не змінюється. Так, за вказані три роки відсоток злочинів, які вчиняються жінками становить приблизно 11-12 % від усіх виявлених осіб, які вчинили кримінальні правопорушення.

Розглянемо детальніше сфери, де жінки частіше за все можуть вчинити злочини.

Кількість вчинення жінками злочинів проти життя і здоров'я за три роки суттєво не підвищилась на загальному фоні. Тут все стабільно – 11% за кожний рік.

Аналізуючи статистику злочинів проти власності, можна спостерігати тенденцію до підвищення вчинення злочинів жінками у цій сфері. Так, у 2016 році кількість жінок, які вчинили злочини проти власності складає 2768 осіб (5% від загальної кількості осіб), у 2017 році – 7956 осіб (13% від загальної кількості осіб), у 2018 році – 8718 осіб (14% від загальної кількості осіб). Це можна пояснити тим, що за останні роки жінки більше стали освоювати виробничі професії. Вони працюють на виробництві, у магазинах, на малих підприємствах, на малооплачуваних роботах та інше, це і зумовлює вчинення крадіжок, грабежів та інших корисливих злочинів.

Ще однією сферою, де суб'єктом злочину часто стають жінки, можна назвати сферу обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Останніми роками нагальною проблемою стала наркотизація

суспільства, жінки не виключення. Особи жіночої статі, в силу своїх біологічних особливостей, швидше звикають до наркотику, аніж особи протилежної їм статі. Звідси і породжується жіноча злочинність у даній сфері. Порівняно із 2016 роком у 2017 та 2018 роках кількість жінок, які вчиняють «наркотичні» злочини стала більшою: 2016 рік – 846 осіб, 2017 рік – 1898 осіб, 2018 рік – 1283 особи.

Але є сфери, де жінки практично не вчиняють злочинів. Наприклад, злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості, самі жінки у таких злочинах часто стають потерпілими.

Загалом, жіноча злочинність з кожним роком набирає все більших обертів. Це пов'язується з тим, що вони вступають у злочинні угруповання, не можуть належним чином себе забезпечити, жінки не знають законних способів і методів для виживання. Це є проблемою і з цим потрібно боротися.

Чимало вчених досліджували детермінанти вчинення злочинів жінками, зокрема, Ю. М. Антонян, В. С. Батиргарєєва, А. Б. Блага, О. М. Гаргат – Українчук та інші. Серед дослідників і досі ведуться суперечки та дискусії з приводу психологічної або вродженої біологічної схильності жінки до вчинення злочинних дій.

Професор Н. В. Кузнєцова стверджує, що соціально – психологічні причини включає в себе деякі фактори. Серед них деформація групової та індивідуальної свідомості у економічному, моральному та сімейно – побутовому житті. Їх потрібно розцінювати як безпосередні причини злочинності [4, с. 62].

Серед причин злочинності у жінок виділимо наступні:

- активізація участі жінок на виробництві;
- значне послаблення основних соціальних інститутів, перш за все – це сім'я, а також інших соціальних цінностей;
- суспільна ворожнеча між людьми, зростання конфліктів та війн;
- зростання рівня алкоголізації, наркоманії, проституції та жебрацтва.

Розглянемо кожну з причин більш детально.

Деформація групової та індивідуальної економічної свідомості виявляються у різних видах користі, у впевненості, що законними шляхами неможливо гідно забезпечити себе та свою родину.

Демократичні погляди на життя зумовили значне підвищення кількості працюючих жінок. Прагнення жінок брати участь у суспільному житті зумовило те, що на даний час вони обіймають посади у різних сферах: освіті, культурі, мистецтві, охороні праці, науці, торгівлі та багатьох інших. Немало жінок займають керівні посади на малих та середніх підприємствах, очолюють цехи та інші структурні підрозділи.

Кримінологічна значимість таких обставин полягає у тому, що більшість жінок працюють на важких, малооплачуваних та непрестижних роботах. Вони не витримують великих навантажень, з цього випливає те, що жінка не дорожить своїм місцем, може з легкістю кинути роботу, а тоді основним їх заробітком стають крадіжки, проституція та інше. З цього можна зробити висновок – якщо жінка працює на важкій некваліфікованій роботі, це дає їй поштовх для зайняття злочинною діяльністю, адже вона не може забезпечити собі нормальне існування.

Займаючи виробничі посади, жінка забуває, що вона слабка стать. Намагаючись забезпечити себе та родину, вона починає працювати нарівні з чоловіками. Нестійка економічна ситуація у країні підштовхує жінку до вчинення крадіжок і грабежів. Перевантаження, втому та велике нервово напруження у поєднанні з виконанням своїх основних функцій – вихованням дітей та зайняттям домашніми турботами призводять до нервового зриву жінки. Це теж зумовлює злочинну жіночу поведінку. Поширеними злочинами серед жінок є крадіжки, розкрадання та насильницькі злочини.

Такі умови як неспроможність забезпечити сім'ю, скрутне матеріальне становище, бажання розбагатіти породжують і сприяють зростанню корисливої, корисливо – насильницької та насильницької злочинності, в тому числі і жіночої [3, с.11].

У житті жінки сім'я займає важливе місце. З дитинства родина впливає на формування у жінки особистості. Проте це може проявлятися як у позитивному плані, так і в негативному. Родинні проблеми виявляються у низькому культурному та освітньому рівні, неширокому та примітивному колі інтересів, деформації правових та моральних поглядів, відсутності сімейних цінностей та інше. Деякі вчені говорять про те, що антисуспільна поведінка є спадковою закономірністю [2, с. 312]. На нашу думку, сімейне виховання та спадковість дає вагомий вплив у формуванні злочинної поведінки у жінки. Якщо з дитинства жінка виховується у родині, де батьки мали судимість або притягувалися до кримінальної відповідальності, то не виключенням є те, що у дорослому житті вона піде по «стопам» своїх батьків.

Насильство в сім'ї вражає не тільки неблагополучні родини, воно також виявляється у так званих «зразкових» сім'ях. Матеріальна залежність від чоловіка, страх самотності та інші фактори породжують велику латентність у цій сфері [2, с. 121].

Як відомо, жінки набагато емоційніші за чоловіків, вони більш вразливі до зовнішніх факторів впливу на них. Навіть банальна образа може стати мотивом вчинення злочину. Через ревності, знущання, сімейні негаразди жінки частіше за все заподіюють шкоди здоров'ю інших. Серед мотивації жіночих злочинів прослідковується зв'язок користі та помсти, тобто особистий та матеріальний інтерес збігаються.

Війни, міжнаціональні конфлікти, які є одним із найбільших криміногенних явищ значною мірою впливають на поведінку жінки. Це зумовлено тим, що під час військових конфліктів жінки часто втрачають своїх чоловіків або родичів. Нерідко такі втрати стають великою психологічною травмою для жінки. Наслідком цього стають знущання, які все більше підривають психіку жінки, після чого у жінки знижується можливість керувати та усвідомлювати свої дії.

В Україні несприятлива соціально-економічна обстановка зумовила зниження морального та психологічного стану у суспільстві. Проявом духовної кризи нашого суспільства постає проблема зростання алкоголізму, наркоманії та проституції. Наркотики – це не просто залежність, а хвороба. Наркомани без певного роду занять створюють велику небезпеку, адже іншого способу, окрім як вчинення злочину, вони не бачать для задоволення власних потреб. Більшість з них не мають ані освіти, ані роботи.

Відомо, що жінки швидше звикають до алкоголю, набувають алкогольної залежності. Часто виникають такі ситуації, що залежні від алкоголю чи наркотиків жінки піддаються впливу з боку інших людей щодо скоєння злочину. Так, їм обіцяють пляшку горілки або якийсь наркотик взамін того, що вони підуть на злочин. Це показує те, що у таких жінок відсутні суспільні цінності, вони зневажливо ставляться до суспільства.

Крім вищезгаданих факторів, на думку Благи А. Б., злочинність у жінок обумовлюється:

- 1) пропагандою у засобах масової інформації культу багатства, грошей, матеріальних благ;
- 2) неефективною роботою суб'єктів боротьби зі злочинністю;
- 3) недоліками роботи пенітенціарної системи тощо [1, с. 214].

Аналізуючи детермінанти жіночої злочинності можна виділити чотири групи факторів, які впливають на неї:

1. Сімейна та побутова сфера:
 - конфлікти в родині (з дитинства у батьківській або у власній);
 - відсутність постійного місця проживання, засобів для існування, як наслідок матеріальна залежність від чоловіка;
 - негативний вплив з боку чоловіка – сімейне насилля (знущання, побої, підбурювання до вчинення злочину).
2. Соціально-політична атмосфера у країні:
 - безробіття, криза економіки, доведення суспільства до бідності;

- неспроможність населення забезпечити нормальне існування законними способами;

- нав'язування з боку засобів масової інформації.

3. Знецінення поняття «жінка», її основних функцій:

- недооцінка з боку суспільства основних жіночих функцій (народження і виховання дітей, зберігання добробуту у родині та інше);

- перевага чоловічих видів діяльності;

- схиляння жінок до виконання чоловічої роботи.

4. Сфера праці:

- невисокий рівень соціальної підтримки з боку держави (відсутність соціальних пільг, недостатня охорона праці);

- недостатність правового регулювання жіночої праці (проблеми з працевлаштуванням на достойні посади, низька заробітна плата).

У сукупності всі ці фактори впливають на жіночу злочинність у тому, що в останній час рівень вчинених злочинів саме жінками зростає.

Підсумовуючи все вищевикладене можна зробити висновок про те, що детермінанти вчинення жінками злочинів є невичерпними. Вивчаючи та знаючи причини жіночої злочинності можна попередити вчинення нових злочинів. Безумовно, це буде великим плюсом для всього суспільства.

Серед основних причин злочинності з боку жінок можна виділити такі: скрутне економічне положення країни, зниження головних соціальних та культурних цінностей та підвищення ворожнечі у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блага А. Б. Жіноча корислива насильницька злочинність в Україні : сучасний стан проблеми. *Вісник Луган. інституту внутр. справ МВС України*. 2000. Вип. 1. С. 214–222.

2. Габіані А. А. Про правові заходи з обмеження проституції. Київ: Одиссей, 2011. 160 с.

3. Карпец И. А. Современные проблемы уголовного права и криминологии. М. : Юрид. лит., 2008. 289 с.

4. Кузнецова Н. Ф. Предупреждение и преступность. М., Наука 1966. 326 с.